

სოციალურ-ეკონომიკური ფონი საქართველოში და მიმდინარე გამოწვევები

ინგა გიგაური
ბიზნესის ადმინისტრირების
აკადემიური დოქტორი,
სტუ პროფესორი
მირანდა ფაცაცია, მაია ბინაძე
სტუ ბაკალავრიატის
მე-4 კურსის სტუდენტები

რეზიუმე

სახელმწიფოს სოციალური პოლიტიკა ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკის სისტემაწარმომქმნელი კომპონენტია, რომელიც მისი ყველა სხვა ელემენტების ფუნქციონირებას წარმართავს სოციალური სამართლიანობის, სოციალური დაცვის და ცხოვრების მაღალი დონის რეალიზაციის მიმართულებით. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სოციალური პოლიტიკის როლი საბაზრო ურთიერთობებზე გარდამავალ პერიოდში, როდესაც საქართველოში, ისევე როგორც სხვა პოსტსოციალისტურ ქვეყნებში, თვისებრივად შეიცვალა როგორც ეკონომიკის, ისე სოციალური სფეროს განვითარების კონცეპტუალური და მეთოდოლოგიური საფუძვლები. აღნიშნულ სფეროში დღემდე აქტუალურ გამოწვევად რჩება სიღარიბესთან ბრძოლა, დასაქმებისა და უმუშევრობის-როგორც მაკროეკონომიკური პრობლემების აღმოფხვრა. ასეთ სიტუაციაში ქვეყნის უსაფრთხოების თვალსაზრისით, უნდა ჩამოყალიბდეს ისეთი პოლიტიკა, რომელიც გარედან შემოთავაზებულ ლიბერალიზაციის პროცესს ეროვნულ ინტერესებს დაუმორჩილებს.

საკვანძო სიტყვები: სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკა, სოციალური დაცვა სოციალური უსაფრთხოება, ეკონომიკური ზრდა, სოციალური სამართლიანობა

შესავალი

ბოლო ათწლეულში საქართველოს ეკონომიკამ მნიშვნელოვანი ზრდა განიცადა, რაც ძირითადად განპირობებული იყო პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შემოდინებით, გაზრდილი საგარეო ვალებით და მიგრანტების გზავნილების დიდი მოცულობებით. აღნიშნულ ფაქტორებს ემატებოდა საბანკო დაკრედიტების მკვეთრი ზრდა, ამ ყოველივეს შედეგად კი ქვეყანაში ადგილი ქონდა შიდა მოთხოვნის ზრდას, რაც მეტწილად იმპორტის გაზრდის შედეგად კმაყოფილდებოდა. მოცემულ პერიოდში ადგილი ქონდა ეკონომიკის არაადეკვატურ ზრდას. არ მოხდა ახალი სამუშაო ადგილების შექმნა, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების თანმდევი ახალი და მაღალტექნოლოგიური დარგების განვითარება, რამაც მნიშვნელოვან წილად შეაფერხა კონკურენტუნარიანობის ამაღლება და ქვეყნის ეკონომიკის ინტეგრაცია გლობალურ და რეგიონულ ჭრილში. გაუაზრებელი ნეო-ლიბერალური ეკონომიკური პოლიტიკის შედეგად ქვეყნის ეკონომიკის ზრდა არანაირად არ აისახა მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილის ცხოვრებაზე. შენარჩუნდა უმუშევრობისა და სიღარიბის მაღალი დონე, რაც დღეისთვის ქვეყნის ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად რჩება. ჩვენი ეკონომიკური პოლიტიკის მთავარი ორიენტირებია, ერთი მხრივ ადამიანი - მოქალაქე, რომლის კეთილდღეობა და სოციალური დაცულობა უზრუნველყოფილი უნდა იქნას სახელმწიფოს მიერ, და, მეორე მხრივ, საზოგადოება, რომელიც ამ ინდივიდების ერთობლიობას წარმოადგენს, რომელშიც თითოეულ მოქალაქეს გააჩნია პასუხისმგებლობები საზოგადოებრივი ინტერესების მიმართ. ჩვენი სოციალურ- ეკონომიკური პოლიტიკა ემყარება სამ უმთავრეს პრინციპს. პირველი, ეს არის სწრაფი და ეფექტური ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფა, რომელიც ორიენტირებული უნდა იყოს ეკონომიკის რეალური (წარმოების) სექტორის განვითარებისკენ. აღნიშნული აუცილებელია არსებული ეკონომიკური პრობლემის მოგვარების თვალსაზრისით და უზრუნველყოფს სამუშაო ადგილების შექმნას და სიღარიბის დაძლევას. მეორე, ეკონომიკური ზრდის შედეგად მიღებული

საყოველთაო სიკეთეების სამართლიანი გადანაწილების მეშვეობით საზოგადოებაში სოციალური თანასწორობის უზრუნველყოფა, რაც მნიშვნელოვანია საყოველთაო კეთილდღეობის და მოსახლეობის ღირსეული ცხოვრების პირობებით უზრუნველსაყოფად. მესამე-მნიშვნელოვანი პრინციპია, ეკონომიკური განვითარების პროცესში ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება, რადგანაც ამ რესურსებზე თანაბარი უფლებები გააჩნიათ ამჟამინდელ და მომავალ თაობებს. ასევე, ეკონომიკური განვითარების პროცესში ეკოლოგიური უსაფრთხოების და მდგრადობის უზრუნველყოფა, ბუნებრივი კატაკლიზმების რისკების თავიდან აცილება და გამონეწეულ საფრთხეებთან ეფექტური ბრძოლა.

ძირითადი ტექსტი

ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკა უნდა განისაზღვროს თავისუფალი საბაზრო ურთიერთობებისა და ეკონომიკის სახელმწიფოებრივი რეგულირების შერწყმის ოპტიმალური მოდელის შემუშავებით, რომელიც ძირითადი მაკროეკონომიკური მიზნების განხორციელებას უზრუნველყოფს. ესენია: მდგრადი ეკონომიკური ზრდა, სრული დასაქმება, ინფლაციის დონის მინიმიზაცია, და სოციალური სამართლიანობა. სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის მნიშვნელოვანი ამოცანაა თავისუფალი და სამართლიანი კონკურენციის ხელშეწყობა საქართველოში მოქმედი ყველა ეკონომიკური აქტივობებისათვის, რაც ეფექტურ ანტიმონოპოლიურ პოლიტიკის გატარებას დაეფუძნება. აღნიშნული გულისხმობს ბაზარზე კონკურენციის შემზღუდველი ქმედებების აღმოფხვრას და ამავდროულად გონივრული რეგულაციების შემოღებას, რათა ბიზნესის გაფართოებას ხელოვნურად არ შეექმნას ბარიერები და არ მოხდეს სუსტი კონკურენტების ბაზრიდან გაქრობა. ამავდროულად კონკურენციის მარეგულირებელი საკანონმდებლო ბაზა უნდა იყოს მაქსიმალურად მოქნილი, რათა არ მოხდეს ისეთი ინოვაციური ბიზნეს ინიციატივების ბლოკირება, რომელსაც მნიშვნელოვანი დადებითი ეფექტის მოტანა შეუძლია. ბიზნესი

თავისუფალი უნდა იყოს პოლიტიკისაგან და სახელმწიფო მას უნდა მიიჩნევდეს სამუშაო ადგილების შექმნის მნიშვნელოვან წყაროდ. კერძო სექტორის განვითარებას მნიშვნელოვნად ზღუდავს არასაკმარისი ფინანსური რესურსები. ამ კუთხით მნიშვნელოვანია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა. თუმცა ქვეყნის ეკონომიკისათვის მნიშვნელოვანი ზოგიერთი პროექტის დაფინანსების საჭირო მოცულობა აღემატება კერძო სექტორის ძალებს. ასეთი პროექტების განხორციელებას მნიშვნელოვანია ხელი შეუწყოს კერძო და საჯარო სექტორის პარტნიორობით დაფუძნებულმა საინვესტიციო ფონდებმა. დაფინანსების ალტერნატიული წყაროების და შესაბამისად ფინანსური რესურსის ხელმისაწვდომობის გაზრდისთვის მნიშვნელოვანია ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარება. აღნიშნული ხელს შეუწყობს რესურსების მიმართვას პროდუქტიულ დარგებში, სტიმულს მიცემს დანაზოგების აკუმულირებას და შესაბამისად ინვესტიციების დაფინანსების უფრო იაფ და პროგნოზირებად სახსრებს წარმოქმნის. ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარება ასევე წაახალისებს კომპანიების გამჭვირვალობისა და საერთაშორისო სააღრიცხვო სტანდარტებზე გადასვლას. აღნიშნული მიმართულებით მნიშვნელოვანია სახელმწიფომ შეიმუშაოს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის რეგულირების გამართული და მკაფიო საკანონდებლო ბაზა, ხელი შეუწყოს საერთაშორისო სარეგულირებო კომპანიებთან თანამშრომლობას და დანაზოგების სტიმულირებას. მაკროეკონომიკური სტაბილურობა წარმოადგენს ეკონომიკური განვითარების საფუძველს. გონივრული ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკა მიმართული უნდა იყოს სტაბილური მაკროეკონომიკური გარემოს შენარჩუნებაზე, მაკროეკონომიკური სტაბილურობის შესანარჩუნებლად უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს სახელმწიფო ვალის მდგრადობა, ბიუჯეტის დეფიციტის დაბალ ნიშნულზე შენარჩუნება, ერთნიშნა ინფლაცია, თავისუფლად მცურავი სავალუტო კურსი. ასევე მნიშვნელოვანია ქვეყნის ფისკალური პოლიტიკა ორიენტირებული იყოს ადგილობრივი წარმოების განვითარებისაკენ, რისთვისაც მნიშვნელოვანია

დიფერენცირებული მოგების გადასახადის დაწესება (პრიორიტეტული) დარგების მიხედვით. აღნიშნული ხელს შეუწყობს სასურველი დარგების განვითარებას ქვეყანაში, რაც, თავის მხრივ, ექსპორტის სტიმულირებასაც მოახდენს. სოციალური სახელმწიფოს მშენებლობის პროცესში, როდესაც სახელმწიფო მნიშვნელოვან როლს თამაშობს საზოგადოების სოციალური ბადის შექმნაში, აუცილებელია შესაბამისი საბიუჯეტო სექტორის გაფართოება, რომელიც უზრუნველყოფს სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის სფეროში არსებული სოციალური სერვისებით საზოგადოების უზრუნველყოფას.

სოციალური პოლიტიკის ეფექტიანობის განსაზღვრისათვის გამოიყენება სხვადასხვა ინდიკატორი. საერთაშორისო ინდიკატორად მიჩნეულია ჰუმანური განვითარების ინდექსი (იგი სამი ძირითადი მაჩვენებლით იანგარიშება: სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა, განათლების დონე და მ.შ.პ-ის მოცულობა ერთ სულზე. საქართველოს ჰუმანური განვითარების ზოგადი მაჩვენებელია - 0.769, რაც შეესაბამება მაღალი ჰუმანური განვითარების მქონე ქვეყნების ჯგუფს და ოდნავ გაუმჯობესებულია

2015 წლის მონაცემთან შედარებით (0.754). 2000-2015 წლებში საქართველოს მაჩვენებელი გაიზარდა 0.673-დან 0.769-მდე. მთლიანმა ზრდამ 14.3% შეადგინა. საქართველო 70-ე ადგილზეა 188 ქვეყანასა და ტერიტორიას შორის. თუმცა ცალკეული პარამეტრების მიხედვით, კერძოდ მშპ-ს ერთ სულზე მონაცემით არასახარბიელო მდგომარეობა გვაქვს 2017 წლის I და მე- II კვარტალში 2016 წელთან შედარებით. 2017 წლის I კვარტალში მშპ 3003.7 აშშ დოლარით, ანუ 77.7%-ით, მე- II კვარტალში 2842 აშშ დოლარით ანუ 73.5% -ით არის შემცირებული.

სოციალური უზრუნველყოფა	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	I 2017*	II 2017*
მშპ ერთ სულზე (მიმდინარე ფასებში), აშშ დოლარი**	2623.0	3230.7	3523.4	3599.6	3676.2	3766.6	3864.6	860.9	1022.6

რეგისტრირებული და საარსებო შემწეობის მიმღები ოჯახების რაოდენობა, ათასი

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
საპენსიო პაკეტის და სოციალური პაკეტის მიმღებთა რიცხოვნობა, სულ, ათასი	838.5	835.9	826.8	857.0	857.0	866.2	874.9	887.3
მ. შ. საპენსიო პაკეტის მიმღები (ასაკით პენსიონერი), ათასი	660.0	662.3	666.4	682.9	686.7	697.2	707.7	720.2

დასკვნა

ამრიგად, სახელმწიფო სოციალური დაცვის ინსტიტუტია ძირითადი რგოლი, რომელიც მიმართული უნდა იყოს სიღარიბის დონის შემცირებისაკენ. ფინანსური და ინსტიტუციური პრობლემების მიუხედავად სახელმწიფო სოციალური დაცვის სისტემამ უნდა უზრუნველყოს ღარიბების პრიორიტეტული დაშვება სოციალური დაცვის რესურსებთან იმ პირობებში, როცა სიღარიბე იზომება სტანდარტებით, რომლებიც ორიენტირებულია შრომის ანაზღაურების რეგულირებაზე. ოფიციალური ხელფასის დაბალი დონის და შრომის ბაზარზე არაფორმალური ურთიერთობების ფართო გავრცელების პირობებში მსგავს სისტემას არ შეუძლია მისთვის მინიჭებული ფუნქციების სრულად რეალიზება.

„სოციალური დაცვა“ მიზნად ისახავს ადამიანის უფლებებისა და გარანტიების უზრუნველყოფას ცხოვრების დონის

სფეროში: შრომის უფლება,სოციალური უზრუნველყოფა, და-საქმებაში, ჯანმრთელობის დაცვაში, განათლების მიღებაში მხარდაჭერა და ა.შ. საზოგადოების სოციალური სტრუქტურა იმდენად მტკიცე უნდა იყოს,რომ უძლებდეს როგორც შიდა, ისე გარე საფრთხეებს და, ამასთან ატარებდეს რეფორმებისა და რევოლუციების გზით თვისებრივად განახლების პოტენციალს. ქვეყანამ უნდა იცოდეს რა, და როგორ უნდა გაკეთდეს იმისათვის,რომ მოსახლეობის ცხოვრების დონე ამაღლდეს და მიაღწიოს მსოფლიო თანამეგობრობის მიერ განსაზღვრულ სტანდარტებს,

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. როზეტა ასათიანი, საზოგადოებრივი სექტორის ეკონომიკა და სოციალური რეფორმები. შრომები, საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემია. საგამომცემლო ფირმა „სი-ახლე“, თბილისი. 2008წ.

2. მ.ვანიშვილი, ნ. ჭიკაიძე, ნ. ვანიშვილი, სოციალური ეკონომიკა, თბ. 2015წ.

3. www.geostat.ge

REFERENCES:

1.Rozeta Asatiani The economic of the public sector and Social reforms.

Works, Georgian Academy of Economic Sciences. Publishing company “Novelty” Tbilisi .2008;(in Georgian Language)

2. M.Vanishvili, N.Chikaidze, N.Vanishvili, Social Economy, Tbilisi.2015;(in Georgian Language);

3.www.geostat.ge

THE SOCIO-ECONOMIC CIRCUMSTANCE IN GEORGIA AND CURRENT CHALLENGES

Inga Gigaure

Academic Doctor of Business Administration, GTU

Miranda Patsatsia, Maia Bitsadze

GTU Bachelor 4th Year Students,

Transport and Mechanical Engineering Faculty

RESUME

The State social policy, system of the economic policy of country is the generating component that will govern the functioning of all the other elements in direction of realization of social justice, social protection and high level of life. Extremely important is the role of the social policy during the transition period on the market relations, when in Georgia, as well as in other post-socialist countries, fundamentally there is changed the conceptual and methodological fundamentals of economic and social field development. In the mentioned field the current challenges are remained to fight against poverty, employment and unemployment, as to eliminate the macroeconomic problems. In such situation with the elimination of macroeconomic problems, in terms of security of country, there should be formulated such a policy that will obey to externally proposed liberalization process to national interests.

Key Words: Socio-economic policy, Social protection, Social security, Economic Growth, Social justice.